

Становище

ЗА

дисертацията на КОНСТАНТИНОС ДИМИТРИОС МАРИЦАС

ЕСТЕСТВЕН ПОДБОР И ЦИВИЛИЗАЦИЯ

към ФФ на ЮЗУ „Неофит Рилски”, катедра „Философски и политически науки”

за придобиване на образователна и научна степен „доктор”

по професионално направление – 2.3 Философия (Социална философия)

от проф., д-р на философските науки **Нонка Богомилова**

ИИОЗ – БАН

I. Структура и основни проблемно-тематични полета в дисертационния труд:

Дисертационният труд се състои от Пролог, четири глави, Епилог и Библиография на използваните 89 литературни източника, от които: на български език 25, на гръцки – 28, на руски - 3, на английски - 32, на френски - 1. Обемът на труда е 185 страници.

В **Пролога** е обоснована актуалността на изследването, посочени са целите и основните хипотези на труда, свързани с особеностите и прехода на естествения подбор в цивилизационен.

Първа глава на труда, носеща заглавието **„Живот – Смърт”**, се състои от 3 параграфа, разискващи въпросите за живота и еволюцията, за приложението към тях на принципа на ентропията, за създаването и изчезването на видовете като същност на еволюционния процес. **Втора глава** на дисертацията, назована **„Що е цивилизация”** в рамките на 6 параграфа представя разбирането на дисертанта за цивилизацията, за основния принцип, залегнал в основата ѝ, за разлика от принципа на еволюционния подбор, разгледани в контекста на половата диференциация, насилието, ероса, религията. Параграфът „Цивилизация и религия” заема около 60% от общия обем на тази глава. **Трета глава** на труда - **„Език – Изкуство”** - разглежда тези два човешки феномена в контекста на принципите и хипотезите, изложени в **Първа** и **Втора** глава на труда. **Четвърта** глава в рамките на 3 параграфа и обем от 18 стр., назована **„Истина – Лъжа”**, представя виждането на автора за лъжата като езикова форма за реализация на основния принцип на цивилизационния подбор, докато истината е интерпретирана в съпоставителен по отношение на нея план.

В **Епилог** и в **Епилог на Епилога** са резюмирани основните тези и хипотези.

II. Теоретични позитиви и сполуки в дисертационния труд

1.Целите и задачите на дисертацията имат теоретично значение за философията, за социалната и културната антропология, както и практико-приложна актуалност, свързана с проблемите не само на миналото, но и на съвременния човек - на неговото самоосмисляне в настоящето и бъдещето.

2. За постигането на тези цели и задачи дисертационният труд използва интердисциплинарна методология, включваща методите на философията, антропологията, биологията, психологията, физиката, палеоархеологията и др., като използва познания и интерпретации, развивани в рамките на тези науки.

3. Машабният характер на теоретичната цел, която авторът си поставя – да потърси нови измерения на границата и връзката между природното и човешкото, да формулира основните принципи и фундаменталните различия между естествения подбор и цивилизацията - показва интелектуална смелост и широк размах на замисъла.

4.Това впечатление се потвърждава и от избора от автора метод за реализацията на целите и задачите на труда – открояването на онази теоретична „микро-единица“, която ще послужи като универсален концептуален „код“ за осмислянето на основните, според автора, констелации, чрез които се проявяват човешкото и цивилизационното: език, изкуство, религия, истина, лъжа и др.

5. Заслужава внимание и опитът за преосмисляне на прехода от естествения подбор към цивилизационния подбор през призмата на този концептуален код, заложен в двойките категории „сила – слабост“, „мъжко – женско“, „ентропия – организираност“.

6. В основания на този подход опит за реинтерпретация на основни феномени и понятия на човешкото като „език“, „религия“, „изкуство“ и др., авторът проявява разкрепостеност на мисълта и кураж за създаване на една нетрадиционна визия, почиваща върху неудовлетвореността от констатираните проблеми и недостатъци на някои от съществуващите интерпретации.

7. В основната идея на автора – че различието между естествения и цивилизационния подбор е в коренно различните им „ценности“, съответно, силата и слабостта, разгледани през призмата на мъжко-женските отношения и основаното върху тях възпроизводство на човешкия род – има редица интересни и нетрадиционни виждания и интерпретации, приближаващи се или отдалечаващи се от известни и популярни теоретични интерпретации

III. Коментари и критични бележки

Ако теоретичните позитиви и сполуки, посочени в първата част на становището се отнасят предимно за замисъла на труда, то критичните бележки се отнасят за съществени аспекти от реализацията на този замисъл:

1. Специфичната интерпретация на основните понятия на труда – природно, човешко, цивилизация, сила, слабост и техните „вторични” производни (език, изкуство, религия, истина, лъжа) – е повече декларирана, отколкото грижливо обоснована на фона на съществуващите класически и конвенционални интерпретации, отразени в огромния обем изследвания по тези въпроси.

2. За представянето на тази своя специфична интерпретация дисертантът разчита повече на интуиции, хрумвания, аналогии, свободни асоциации (някои от тях интригуващи и навеждащи на сериозен размисъл), отколкото на последователен анализ на съответните понятия и феномени, съобразен със съществуващите академични изследвания.

3. Рязкото разграничение между принципите на оцеляването при естествения подбор (силния индивид) и при цивилизационния подбор (слабия индивид) не е задоволително обосновано: пътят на по-правдоподобното обяснение е по-логично да се свърже с многопластовите измерения (и понятия) на силата и слабостта, оформили се в етапа на цивилизацията в сравнение с етапа на естествената еволюция.

4. Самото понятие „цивилизация” не е критично преосмислено на фона на съществуващите авторитетни теории и разнообразните принципи, поставени в основата им като изразяващи същността на цивилизацията, а е доста директно свързано с предпочетената от дисертанта принцип – слабия индивид, разбран като контрапункт на силния от етапа на естествения подбор.

5. Поставянето на мъжко-женските отношения в техния възпроизводствен аспект в основата на еволюционните и цивилизационните процеси влиза в противоречие с редица философски, литературни и др. интерпретации на тези отношения като имащи самостоятелност, несводима само към създаване и отглеждане на деца.

6. В основата на повечето от изброените критични бележки е една основна слабост на дисертационния труд – натурализацията на изследваните феномени, свеждани до тяхната „природна”, „естествена” основа; редуцирането на сложни социални процеси до техни аналози от света на физиката: така например различията между живота и смъртта, природата и цивилизацията се описват от автора в понятия на термодинамиката – нарастваща или намаляваща ентропия и др. (това е посочено в самооценката като приносен момент).

7. По същата „логика” такива сложни феномени като езика, изкуството, религията, които мнозинството автори свързва със социално-културната комуникация и въобще със социалните отношения, дисертантът извежда/свежда до „обслужване” на природно-базираната връзка между мъжа и жената, и по-специално на слабото мъжко начало в борбата му за спечелване на жената с цел възпроизводство и създаване на поколение.

8. Тези дефицити в труда се илюстрират и от библиографията, в която отсъстват солидни съчинения на авторитетни изследователи в тази сфера (Хердер, Винделбанд, Леви-Строс, Тейлър, Уайт, Шелер и др.), като особено бих искала да подчертая, че в една дисертация по философия, представена в България на български език, не са използвани добрите постижения на известните български философи и социални антрополози, публикували солидни изследвания по въпроса като Николай Василев с „Идеи за произхода на човека”, „Човекът – възникване и еволюция”, „Светът на човека – реалност и илюзия”, на Иван Кацарски „Родът homo (тяло, поведение и език в еволюцията)”, „Размирният Едем”, трудовете по философска антропология на Валери Динев и редица други.

*

Авторефератът сравнително добре представя основните теми, понятия и хипотези в дисертацията. На базата на направените критични бележки, **самооценката** за приносните моменти в дисертационния труд приемам със сериозни резерви. Дисертантът е приложил голям списък с публикации, сред които 6 монографични изследвания и 34 научни и научно-популярни статии. Някои от тях са трудно откриваеми или неоткриваеми в интернет, има и такива, които са студии, а са отбелязани като монографии, както и отделни сред тях - с неточни заглавия.

Заключение: Независимо от откритите сполуки в дисертационния труд, от интелектуалната смелост да предложи собствена визия за еволюцията и цивилизацията, критичните бележки – концептуални, методологически - са твърде сериозни и биха ми дали достатъчно основание, ако авторът беше пред старта на академична кариера, да не подкрепя кандидатурата му за „доктор”. Позволявам си да направя този компромис и с голяма доза условност да се съглася с присъждането на г-н КОНСТАНТИНОС ДИМИТРИОС МАРИЦАС на образователната и научна степен „Доктор” по професионално направление 2.3. Философия, научна специалност Социална философия, доколкото тази степен не изглежда да е наложително обвързана с по-нататъшна професионална реализация по философия в академична изследователска или образователна институция.

С уважение:

(проф., дфн Нонка Богомилова)

30 май 2019 г.